

DOI: 10.5281/zenodo.7462396

Particularitățile de lectură în comparație intergenerațională

Victoria VASILICA

Rezumat:

Lectura ca metodă de conectare a generațiilor este o metodă care stă la baza programelor naționale de lectură în mai multe țări. Autorul se referă la rezultatele studiului național „Lectura în comparație intergenerațională”, realizat în perioada 29 noiembrie–17 decembrie 2021, în cadrul Programului Național LecturaCentral.

Cuvinte-cheie:

lectura, Programul Național LecturaCentral, Magenta Consulting, biblioteci publice teritoriale.

Abstract:

Reading as a method of connecting generations is the core subject of national reading programs in many countries. The author refers to the results of the national research „Reading in intergenerational comparison”, hold within the LecturaCentral National Reading Program between November 29th, 2021 and December 17th, 2021.

Keywords:

reading, LecturaCentral National Reading Program, Magenta Consulting, Territorial Public Libraries.

Lectura este o experiență a gândirii creative. Cititorul proiectează atitudine creatoare în momentul lecturii, astfel devine regizor sau chiar actor în contextul descris. Lectura stimulează cititorul să se documenteze, să capete

competențe profesionale, dar și personale, să trezească interesul de documentare, să trăiască mai multe vieți și experiențe de viață, să facă alegeri individuale. Atunci când un individ declară că a citi nu este despre el, este ca și cum ar renunța la hrană, doar că spirituală. Este important de a încerca și experimenta pentru a găsi genul literar pentru propriul stil și necesitate. Lectura oferă oportunitatea de a învăța, de a crește inspirat și de a-ți îmbogăți vocabularul. Un vocabular bogat aduce scoruri mari la testele de inteligență, conform unui studiu realizat la Universitatea Berkeley din California [1]. Din perspectivă socială, lectura poate servi un început pentru conversații. În acest sens, putem menționa că puterea lecturii conectează oameni din întreaga lume. Nu putem ști niciodată care dintre cărțile citite va aduce postul de muncă într-un interviu sau ne va crea o imagine în fața unui potențial partener. Soluția ar fi să facem liste de lectură pe care periodic să le completăm pentru a ne asigura că la momentul potrivit o să putem să folosim cunoștințele căpătate.

Lectura din plăcere oferă posibilitatea de a ne relaxa prin transpunerea imaginației în locuri, spații, întâlniri cu personaje, dar și este o modalitate de a scăpa de anxietate, atât de prezentă în viața, în societatea în care trăim. Conform unui studiu recent, doar șase minute de lectură au redus tensiunea musculară și ritmul cardiac al celui care a citit [2]. Cu siguranță procesul de lectură micșorează nivelul de stres. Lectura oferă și un sentiment de apartenență. Personajele, acțiunile atmosfera dintr-un subiect sau altul pot crea un sentiment de speranță în perioadele mai complicate ale vieții.

Cititul este fundamental pentru a ajuta să găsim și să transmitem informații. Este o abilitate esențială care se dezvoltă la o vârstă foarte fragedă. Iată de ce lectura este benefică pentru toți și cum importanța înțelegerii lecturii este esențială pentru înțelegerea lumii din jurul nostru. Dezvoltarea gândirii creative face parte din prioritățile lecturii. Există mai multe tipuri de lectură care interconectează comprehensiv, deoarece de exemplu lectura rapidă se identifică și cu caracteristicile lecturii pasive. Atunci când copiii învață a citi, gradul de înțelegere a textului este scăzut, concentrația lor este în totalitate pe recunoașterea literelor și corectitudinea

pronunțării. Utilizarea unor strategii adecvate de lectură transformă lectura pasivă a cititorului începător în lectură activă. Un cititor pasiv citește fără să recunoască activ cuvintele, este o lectură care nu comportă vreo implicare semnificativă. Lectura activă este caracterizată prin interacțiunea cititorului cu textul. Un cititor activ poate prezice acțiunea desfășurată în text prin indici pe care îi obțin în timpul lecturii, se întreabă despre idea principală, mesajul sau intriga, se oprește pentru a clarifica părți din text pe care le-a confundat. Dificultățile unui tânăr cititor pot apărea prin clasa a 4-a. Copiilor de la această vârstă li se cere să găsească informații prin intermediul lecturii, să le interpreteze și să le aplice, în același timp să compare două sau mai multe surse de informații, sarcini care pentru a fi îndeplinite este nevoie de abilități de citire activă.

Contextul metamorfozei cititorului pasiv în activ este calea pentru a avea o viață academică, profesională și personală bogată. Zoe Dumitrescu Bușulenga invocă ideea de necesitate a obișnuinței de a citi, pentru dezvoltarea puterii de gândire și a intelectului și îmbogățire a vocabularului [3].

În ultimul timp, tot mai des apar programe de lectură intergenerațională. Țări ca Slovenia, Marea Britanie, dar și Polonia au experimentat aceasta. Ideea principală la astfel de programe este conectarea generațiilor în scopul schimbului de idei, dar și transferului de percepții, gânduri, principii de viață [4]. Există romane, poezii sau cărți ilustrate care descriu consumul cultural al mai multor generații. Exemple de conexiune sunt și activitățile de voluntariat de lectură realizate de către tineri în zilele de bătrâni sau activități de lectură pentru copiii din orfelinate din partea bătrânilor din azil. În anul 1999, Organizația Națiunilor Unite a proclamat anul persoanelor în etate sub sloganul „Spre o societate de toate vârstele”. Ideea a fost preluată, iar tipurile de activități pentru a aduce generațiile împreună au fost diversificate de la lectură împreună până la gătit, plimbări, jocuri de societate, chiar și călătorii. Având în vedere două tendințe ale societății moderne, scăderea interesului pentru lectură în rândurile tinerilor și creșterea îmbătrânirii populației, lectura intergenerațională trebuie încurajată.

În acest context, în cadrul ediției a patra a Programului Național Lectura-Central, echipa de implementare a proiectului a decis realizarea unui studiu sociologic național „Lectura în comparație intergenerațională”. Pe parcursul a mai mulți ani, așa tip de studiu a fost o aspirație pentru bibliotecarii din Republica Moldova, mai ales pentru cei care studiază segmentul educației culturale lecturii, dar și modalitățile de promovare a cărții și lecturii. În Occident, bibliotecile cât și asociațiile de profil au realizat mai multe studii pe acest segment, rezultatele cărora au dus la implementarea strategiilor naționale de promovarea a lecturii, planurilor de acțiuni, dar și programelor de lectură intergenerațională.

Rezultatele studiului realizat vor fi un instrument util pentru biblioteci și alți factori decizionali pentru a dezvolta politici și strategii de promovare a lecturii în comunitate. Scopul studiului este de a oferi o viziune despre influența familiei, școlii, bibliotecii și societății asupra formării culturii lecturii și a preferințelor de lectură pe parcursul a trei generații (bunici, părinți, copii). Pentru realizarea studiului a fost contractată compania specializată Magenta Consulting.

Studiul a inclus realizarea unui sondaj în format SAQ (Self-Administered Questionnaire – chestionar auto-administrat), astfel respondenții au completat individual chestionarul elaborat pe o platformă online. Înainte de încărcarea acestuia în sistem pentru a fi oferit chestionaților, a avut loc procesul de pre-testare. Necesitatea de pre-testare a chestionarelor este un pas obligatoriu. Această abordare este utilă pentru identificarea întrebărilor care pot fi înțelese sau interpretate greșit de către respondenți. Prin urmare, chestionarul a fost îmbunătățit și adaptat populației-țintă.

Utilitatea rezultatelor este importantă pentru luarea deciziilor despre promovarea lecturii diferențiat, particular pentru fiecare categorie de vârstă sau în sens diametral opus pentru creșterea motivației de a citi prin activități comune.

Studiul a fost realizat pe un eșantion de 3237 de respondenți de tip aleatoriu, în rândurile utilizatorilor bibliotecilor publice din țară. Respondenții fac parte din cinci categorii de vârstă, din intervalul 5 – 76 ani. Deoarece categoria de vârstă 76+ erau puțini respondenți, ea a fost analizată împreună cu

categoria 56 – 75 ani. Perioada de colectare a datelor a fost 29 noiembrie–17 decembrie 2021.

Ipotezele studiului:

1. Copiii care își văd părinții citind sunt mai predispuși dezvoltării obiceiului de a citi;

2. Un factor important în dezvoltarea gustului și plăcerii lecturii este libera alegere, conform preferințelor;

3. Lectura de plăcere este puternic influențată de relațiile dintre familie–copii, profesori–copii;

4. Lectura este un proces social care asigură schimbul de cunoștințe și ne motivează să ne angajăm în lectură;

5. Dorința de a citi se dezvoltă prin influența factorilor externi;

6. Disponibilitatea formatelor alternative de lectură, cum ar fi cărțile audio, e-book-urile extind orizontul de lectură al tinerilor;

7. Motivarea lecturii prin carduri-cadou sau cărți este una eficientă.

Formularea ipotezelor s-a axat pe dezvoltarea cunoștințelor științifice despre fenomenul lecturii în raport cu factorii care îl influențează. Ipotezele enunțate reprezintă o presupunere a factorilor care influențează dezvoltarea gustului și plăcerii lecturii, care extind orizonturile pentru lectura tinerilor, dar și condițiile care stimulează procesul de lectură la generațiile analizate.

Ipotezele au fost elaborate în baza celor douăsprezece focus-grupuri realizate în diferite zone ale republicii conform următorului tabel.

Tabelul nr. 1

Nr.ord.	Zona Nord	Zona Centru	Zona Sud
1	Drochia	Leova	Strășeni
2	Glodeni	Ștefan Vodă	Chișinău (Filiala Ovidius, BM „B. P. Hasdeu”)
3	Florești	Cantemir	Chișinău(Filiala Ștefan cel Mare, BM „B. P. Hasdeu”)
4	Briceni		
5	Ocnîța		

Categoria de populație cercetată a fost formată din utilizatorii bibliotecilor publice teritoriale din întreaga țară. Din numărul total al respondenților 61% sunt femei, iar 37% – bărbați, ceea ce confirmă că printre utilizatorii bibliotecilor sunt mai multe femei decât bărbați. La fel, majoritatea participanților (59%) au vârsta până la 25 de ani, sunt vorbitori de limbă română (71%) și numărul reprezentanților din mediul rural este egal cu cel urban.

Una din ipotezele enunțate în cadrul studiului ține de dezvoltarea culturii lecturii la copii prin exemplele pe care le oferă adulții, părinții, educatorii, profesorii sau bibliotecarii. Rolul comunicării strânse în familie și în instituțiile educaționale este esențial pentru creșterea armonioasă și evoluția copilului. Răspunsurile oferite la întrebarea 10 și 11 din chestionar ne permit să exprimăm ideea că participanții care au avut relații mai strânse cu profesori/părinți și discutau la diverse teme mai des citește decât ceilalți. Astfel, mai mult de o treime (33%) de respondenți care discutau cu părinți/profesori despre diverse subiecte, citește cărți de câteva ori pe săptămână.

În Marea Britanie există părerea că procesul de învățare și dezvoltare a copiilor este dificil atunci când nu este susținut de către părinți, iată de ce au fost inițiate și programe de învățare pentru adulții din familie. Polonia a inițiat un program național de lectură (Cala Polska Czyta Dzieciom/Toată Polonia citește copiii) care încurajează părinții să citească copiii. Campania Națională „Să citim împreună”, organizată anual de către Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, scoate în evidență la fiecare ediție câte două cărți ale autorilor basarabeni și îndeamnă copiii și adolescenții la lectură. O altă platformă de promovare a lecturii în rândurile copiilor și adolescenților este și concursul de lectură „Bătălia cărților”, organizat anual de către Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”.

Motivele de lectură sunt diferite în funcție de categoriile de vârstă. Generația Z (5-25 ani) citește pentru a se pregăti pentru examene/teste (26%). O treime din Generația Millennials (26-40 ani) și Generația X (41-55 ani) citește cărți care țin de lucru sau ocupația lor. Lectura din plăcere (65%) se află în topul motivelor de a citi conform respondenților studiului, urmată de cei care sunt motivați de necesitatea profesională și de către cei care citește

pentru a avea temei de socializare.

Frecvența lecturii determină nivelul intelectual de dezvoltare, gradul de socializare, idei noi, dezvoltă gândirea critică și, desigur, ne face facilitatori mai buni. Criticul literar Nicolae Manolescu spunea: „A citi înseamnă a învăța”, iar în societatea de azi a învăța reprezintă posibilitatea de a face față cerințelor timpului. Frecvența de citire a celor din Generațiile Z și Millennials nu corespunde cu frecvența de citire a celorlalte două generații analizate. Conform rezultatelor studiului persoanele cu vârsta de 56+ ani citesc cărți mai des, în comparație cu celelalte categorii de vârstă. Totodată, conform rezultatelor, zilnic citesc mai mult femeile (27%), decât bărbații (19%).

Domeniile de interes pentru lectură a respondenților sunt variate, însă predomină lectura literaturii artistice (72%), urmată de domeniul istoriei, sănătății și mediului, dar și artelor. Sub aspect intergenerațional cu înaintarea în vârstă crește interesul respondenților față de lecturarea cărților despre sănătate, psihologie, științe sociale, biografii, memorii și jurnale.

Cel mai des enciclopediile (48%) și cărțile despre natura și mediul (35%) sunt citite de copiii până la 10 ani.

Respondenții declară că listele de literatură individuale le constituie în baza ofertei bibliotecilor și a librăriilor pe care periodic le vizitează. Un număr important dintre cei intervievați își aleg lecturile în baza recomandărilor prietenilor/cunoștințelor sau popularitate (40%). În acest context putem remarca rolul publicității, campaniilor de promovare, prețurilor promoționale pentru cărți și al altor modalități de creștere a interesului/pasiunii pentru carte și lectură.

Printre metodele de motivare a lecturii în rândul eșantionului analizat sunt următoarele:

1. Existența unui raft în bibliotecă cu achiziții noi (42%);
2. Varietatea colecțiilor de bibliotecă (41%);
3. Existența unui raft cu „cele mai citite cărți” (30%).

Rezultatele studiului național care identifică „Topul celor mai citite cărți ale anului”, realizat de către Biblioteca Națională a Republicii Moldova, pot servi drept sursă pentru completarea expozițiilor de carte organizate în bibli-

otecii, alături de alte topuri naționale și internaționale. În topul motivelor de a citi invocate de respondenți mai apar și primirea cărților cadou, recomandarea bibliotecarilor, dar și existența unor concursuri cu premii pentru lectură. Programul Național LecturaCentral, implementat în Republica Moldova, oferă posibilitate cititorilor de a concura în cadrul concursului pentru cel mai activ cititor. În comparație intergenerațională motivația pentru lectură nu este diferită.

Deoarece studiu național a fost realizat în rândurile utilizatorilor bibliotecilor publice teritoriale, un compartiment al chestionarului este despre portretizarea utilizatorului de bibliotecă. În comparație cu respondenții din mediul urban (21%), cei din mediul rural frecventează biblioteca de două ori mai des (43%). Cauza acestui fenomen este că în localitățile rurale posibilitatea consumului cultural nu este atât de divers, iar în unele localități bibliotecile au rămas printre puținele spații de cultură și interacțiune oferite comunității.

Majoritatea respondenților (56%) vizitează bibliotecile pentru a împrumuta cărți în afara programului școlar. Al doilea motiv pentru care participanții studiului vizitează bibliotecile este participarea la evenimente organizate de bibliotecă (40%). O bună parte dintre intervievați au declarat că vizitează biblioteca datorită colecției de documente (59%), profesionalismului personalului din bibliotecă (56%) și infrastructura tehnologică (41%).

Studiul realizat este unul multispectual, iar toți cei care vor să folosească rezultatele acestuia în propriile cercetări sau în demersurile pro lectură sunt invitați de a o face [5].

În concluzie putem menționa că majoritatea respondenților citesc săptămânal, zilnic citesc persoanele din categoria 56+ (generația Baby Boomers). Se citește cel mai mult din propria plăcere, iar acest lucru ne face să sperăm că eforturile programelor de lectură inițiate la nivel național dau roade. Însă motivele de lectură depind și de criteriu de vârstă, dar și de recomandările și de subiecții cu care socializează: de exemplu, cei mai tineri (5-25 ani) citesc cărți pentru a se pregăti pentru examene/teste, iar cei mai maturi – în scopuri profesionale sau pentru autodezvoltare sau respondenții

care au ca teme de socializare subiectele din cărțile citite obișnuiesc să discute cu bibliotecarii. Diferența de format a cărților citite nu este importantă decât numai pentru generația Z, celelalte generații de utilizatori participanți la studiu preferă cartea în format tradițional.

Rezultatele acestui studiu vor servi drept bază pentru analize și studii realizate de către persoane interesate, dar și un imbold pentru îmbunătățirea sau inițierea ofertei de resurse și servicii oferite de către bibliotecile publice teritoriale.

Referințe bibliografice:

1. ALL THE REASONS to Read: It's Important [online]. [citat 26.01.2022]. Disponibil: <https://www.uopeople.edu/blog/why-its-important-to-read/>
2. Four compelling reasons to shut off your screen and open a good book [online]. [citat 26.01.2022]. Disponibil: <https://readingpartners.org/blog/four-compelling-reasons-shut-off-screen-open-good-book/>
3. ONOFREI, Mihaela. O lume fără rădăcini e o lume fără morală. [online]. [citat 26.01.2022]. Disponibil: <http://www.cuvantul-ortodox.ro/zoe-dumitrescu-busulenga-maica-benedicta-pierderea-radacinilor-valorilor-degradare-cuviinta-dezbracare-expunere-trup-carne-casatorii-homosexuali/>
4. JAMNIK, Tilka. The Slovenian Reading Badge Society [online]. [citat 26.01.2022]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/319950394_Intergenerational_Reading
5. STUDIU „Lectura în comparație intergenerațională”: [Raport de cercetare] / Biblioteca Națională a Republicii Moldova; Magenta Consulting. [online]. [citat 26.01.2022]. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1430/Lectura_in_compara%C8%9Bie_intergenerationala_Raport.pdf?sequence=1&isAllowed=y